

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาในการประเมินผลภายในของโรงเรียน” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาและวิเคราะห์วิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาในการประเมินผลภายในของโรงเรียน (2) เปรียบเทียบวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาที่โรงเรียนในแต่ละสังกัดใช้ในการประเมินผลภายใน และ (3) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาที่โรงเรียนใช้ในการประเมินผลภายใน

วิธีดำเนินการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยายโดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ที่ได้ดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จภายในต้นภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 สังกัดละ 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 30 โรงเรียน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มที่คำนึงถึงขนาดของโรงเรียนและเขตพื้นที่ โดยสอบถามความสมัครใจของโรงเรียนในการอนุญาตและให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินภายในของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแนวคำถามสำหรับการสำรวจสภาพการประเมินผลภายในของโรงเรียนในรอบแรก แบบบันทึกข้อมูลสำหรับใช้ในการบันทึกข้อมูลการศึกษาวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียนในรอบที่ 2 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบหลักและกรรมการประเมินในแต่ละมาตรฐาน พร้อมทั้งศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลภายใน ได้แก่ รายงานการประเมินตนเอง (SSR) เอกสารตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และเอกสารกรอบการประเมิน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์วิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน วิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลภายในโดยจำแนกข้อมูลจาก 30 โรงเรียน เป็นรายมาตรฐาน จำนวน 14 มาตรฐาน ตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบลงรหัสตัวแปร ทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยสร้าง

เป็นรหัสตัวแปร และนำข้อมูลของแต่ละโรงเรียนมาแจกแจงรายละเอียดลงตามรหัสตัวแปรที่ได้ในแบบลงรหัสตัวแปร

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน กำหนดเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน ตามแนวการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลของ Divorski และ Scheirer (2001) และมาตรฐานการประเมินของ Stufflebeam และคณะ (1981) ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ความตรง ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความคงที่ ความทันกาล ความง่ายต่อการปฏิบัติ และความประหยัด ซึ่งในแต่ละด้านกำหนดระดับการให้คะแนนเป็น 3 ระดับ และดำเนินการวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของแต่ละโรงเรียน โดยพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย จากนั้นนำคะแนนความเหมาะสมทั้งสามด้านมาคำนวณหาคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสมรวม และวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสมของวิธีประเมินตามเกณฑ์การวิเคราะห์ทั้ง 7 ด้าน ด้วยสถิติทดสอบ ANOVA วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 วิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน ตอนที่ 3 วิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียนแต่ละสังกัด และตอนที่ 4 ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผลภายใน

โรงเรียนที่มีการประเมินผลภายในครบทั้ง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ ตามกรอบของมาตรฐานการศึกษาชาติ คิดเป็นร้อยละ 56.7 ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ในสังกัด สปช. สช. และเทศบาล ส่วนจำนวนมาตรฐานที่มีการประเมินน้อยที่สุดคือ 5 มาตรฐาน 18 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัด กทม. สำหรับมาตรฐานที่มีการประเมินทุกโรงเรียน คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่มีการประเมินน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

คิดเป็นร้อยละ 70.0 เมื่อพิจารณารายสังกัตพบว่า สศ. ไม่มีการประเมินมาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ และจำนวนมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ที่ใช้ ประเมินโดยเฉลี่ย 12-13 มาตรฐาน 46 ตัวบ่งชี้

ตอนที่ 1.2 แนวคิดการประเมินผลภายในของโรงเรียน

แนวคิดการประเมินผลภายในของโรงเรียนด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและ ตัวบ่งชี้ที่ใช้ประเมินพบว่า โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาต้นสังกัดใกล้เคียงกับการยึดมาตรฐานการ ศึกษาชาติ ผู้รับผิดชอบดำเนินการประเมินเป็นกรรมการที่แต่งตั้งเป็นการเฉพาะกิจ คิดเป็นร้อยละ 67.8 กลุ่มตัวอย่างกำหนดเกณฑ์การประเมินเองตามความเหมาะสมของบริษัท คิดเป็นร้อยละ 74.4 และเป็นเกณฑ์เป็นแบบอิงเกณฑ์ทั้งหมด ในการออกแบบระบบการประเมินพบว่า โรงเรียนออกแบบ การประเมินโดยใช้หลักการเดียวกันในทุกมาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 68.9

ตอนที่ 2 วิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน

ในการออกแบบวิธีประเมินผลภายในของโรงเรียนพบว่าโรงเรียนมากกว่าครึ่งประเมิน เป็นการเฉพาะกิจ (ร้อยละ 54.9) เน้นประเมินในภาพรวม (ร้อยละ 62.3) มุ่งประเมินสัมฤทธิ์ผล (ร้อยละ 62.9) มีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน (ร้อยละ 73.2) ทุกโรงเรียนที่กำหนดเกณฑ์การประเมินจะ กำหนดเกณฑ์แบบอิงเกณฑ์ และกำหนดเกณฑ์เป็นเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ โรงเรียนร้อยละ 54.1 มีการจัดหา/สร้าง/ใช้เครื่องมือในการประเมิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมาตรฐานประมาณค่า โดยแยกชุด เครื่องมือออกตามจำนวนตัวบ่งชี้ แต่ละชุดมีจำนวนข้อ รายการ 1-5 ข้อ เน้นประเมินกลุ่มผู้ถูกประเมิน ทุกคน ส่วนใหญ่กรรมการประเมินเป็นผู้ให้ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเอง มีความถี่ ในการเก็บข้อมูลปีละครั้ง (ร้อยละ 83.6) ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละใกล้เคียงกับใช้วิธีบรรยาย และส่วนใหญ่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยมือ/เครื่องคิดเลข (ร้อยละ 79.6)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนประเมินแทรกในการเรียน การสอนมากกว่าด้านอื่น แต่จะเน้นการประเมินผู้เรียนโดยรวม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติโดยใช้ ค่าร้อยละมากกว่ามาตรฐานด้านกระบวนการและปัจจัย ซึ่งเน้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีบรรยาย สำหรับ มาตรฐานด้านกระบวนการ มีการออกแบบเครื่องมือประเมินให้สามารถประเมินได้หลายมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้ใน ชุดเดียวกันมากกว่ามาตรฐานอื่น ส่วนประเด็นอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกันในแต่ละด้าน

ตอนที่ 3 วิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียนแต่ละสังกัด

วิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียนในด้านการวางแผนการประเมินเป็นการเฉพาะกิจ ร้อยละ 54.9 ซึ่งมากกว่าการวางแผนให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ เมื่อพิจารณารายสังกัดพบว่า สังกัด สปช. และ สช. การวางแผนการประเมินแทรกอยู่ในการทำงานปกติ การประเมินที่มุ่งนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคลยังมีน้อยกว่าการประเมินโดยภาพรวม แต่เมื่อพิจารณารายสังกัดพบว่า สังกัด กทม. และ เทศบาล เน้นการนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคลมากกว่า โรงเรียนมุ่งประเมินสัมฤทธิ์ผลมากกว่าความตระหนักและความพยายามในพัฒนางาน

ในการตัดสินคุณภาพของผลการประเมิน มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.2) เมื่อพิจารณารายสังกัดพบว่าทุกโรงเรียนในสังกัด สศ. กทม. และเทศบาล มีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน เกณฑ์ที่กำหนดเป็นแบบอิงเกณฑ์ทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งมีการจัดหา/สร้างเครื่องมือในการประเมิน ส่วนโรงเรียนที่ไม่มีเครื่องมือในการประเมินนิยมใช้การระดมความคิดและตัดสินด้วยความรู้สึกส่วนตัวเป็นหลัก สำหรับโรงเรียนที่มีเครื่องมือในการประเมินพบว่า ใช้เครื่องมือแบบมาตรฐานค่ามากที่สุด รองลงมาเป็นแบบตรวจสอบรายการ นอกจากนั้นเครื่องมือจะผสมกันหลายแบบ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ ในการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเป็นแบบหลายชุดตามจำนวนตัวบ่งชี้ ซึ่งมากกว่าการรวมหลายมาตรฐานและตัวบ่งชี้อยู่ในชุดเดียวกัน และจำนวนข้อรายการที่ปรากฏในเครื่องมือประเมินแต่ละตัวบ่งชี้ มีประมาณ 1-5 ข้อ

การกำหนดขนาดผู้ถูกประเมินในการประเมินผลภายในพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 63.7 กำหนดผู้ถูกประเมินเป็นรายบุคคล แหล่งผู้ให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นกรรมการประเมิน/กลุ่มผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน/ชุมชน การเก็บข้อมูลส่วนใหญ่เป็นการเฉพาะกิจ โดยกรรมการประเมิน ส่วนการเก็บข้อมูลเพื่อรายงานผลการประเมิน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการปีละครั้ง ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งระดับบุคคล/ห้องเรียน ระดับสายชั้น/หมวดวิชา และระดับโรงเรียนมีผู้ที่รับผิดชอบหลักคือกรรมการประเมินที่ได้รับมอบหมาย โดยวิเคราะห์ด้วยการบรรยายและการใช้ค่าร้อยละ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน การวิเคราะห์เน้นการวิเคราะห์ด้วยมือ/เครื่องคิดเลขมากกว่าการใช้คอมพิวเตอร์

ตอนที่ 4 ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน

ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียนอยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 16.7 ระดับปานกลางค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 53.3 และระดับปานกลางค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 30 ของโรงเรียน สำหรับโรงเรียนที่มีความเหมาะสมของวิธีการประเมินในระดับมากพบว่า เกณฑ์การวิเคราะห์ด้านความตรง ความคงที่ และความง่ายต่อการปฏิบัติมีความสอดคล้องกันในระดับสูง

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียนเป็นรายด้านของเกณฑ์การวิเคราะห์ความเหมาะสมปรากฏว่า ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ ความคงที่ ความง่ายต่อการปฏิบัติ ส่วนด้านความตรง ความถูกต้อง ความครบถ้วน และความทันกาล มีความเหมาะสมในระดับปานกลางและน้อย และสังกัดที่ความเหมาะสมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.51-3.00) เป็นดังนี้ ด้านความตรง ได้แก่ สศ. กทม. และเทศบาล ด้านความคงที่ ได้แก่ สปช. สช. กทม. และเทศบาล ส่วนความง่ายต่อการปฏิบัติ ได้แก่ สปช. สช. และเทศบาล

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลภายในที่นำมาอภิปราย ได้แก่ การวางแผนการประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินกับงานปกติ แนวคิดของการประเมินเน้นการได้ข้อมูลนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคล สิ่งที่มีประเมิน การกำหนดเกณฑ์การประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน การกำหนดขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล ความถี่ในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้รายงานผลการประเมิน การประมวลผลข้อมูล และความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายใน มีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผนการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลภายในของโรงเรียนเป็นการประเมินเฉพาะกิจเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลภายในขึ้นเป็นการเฉพาะมากกว่าการให้บุคลากรที่รับผิดชอบงานประจำเป็นผู้ประเมิน หรือนำผลจากการทำงานในวิถีชีวิตปกติมาประกอบการประเมิน เนื่องจากเป็นช่วงของการเริ่มต้นประเมินผลภายใน และเป็นกฎหมายการศึกษา ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องดำเนินการประเมินผลภายใน และต้นสังกัดบางแห่งมีคำสั่งให้โรงเรียนเสนอรายงานการประเมินตนเองทุกปี

โรงเรียนระดับบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและคล่องแคล่ว ที่จะรับผิดชอบดำเนินการประเมินให้สำเร็จในช่วงระยะเวลาที่กำหนด บทบาทในการประเมินผลภายในจึงเป็นของบุคลากรเพียงบางส่วน และในกรณีที่เจ้าของงานประจำไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมจะทำให้ขาดความเชื่อมโยงการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน ยิ่งถ้าผลการประเมินสรุปเป็นภาพรวม ไม่ได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เห็นรายละเอียดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ก็ถือได้ว่าการประเมินครั้งนั้นเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า เพราะเจ้าของงานประจำไม่สามารถนำผลการประเมินมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนางาน ดังนั้นการวางแผนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานโดยตรงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการประเมินจึงเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง สุวิมล ว่องวานิช (2543) กล่าวไว้ว่า รูปแบบของการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินควรแต่งตั้งตามแผนภูมิสายงาน โครงสร้างการบริหาร ในลักษณะของการกระจายมาตรฐานตัวบ่งชี้ที่ใช้ประเมิน ให้สอดคล้องกับงานในหน้าที่ปกติ

2. แนวคิดของการประเมินเน้นการได้ข้อมูลนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนกว่าร้อยละ 60 มีแนวคิดของการประเมินผลภายในเพื่อให้ผลการประเมินสะท้อนภาพรวมของโรงเรียน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนรีบเร่งดำเนินการประเมินจึงไม่ได้คำนึงถึงการเก็บข้อมูลเพื่อนำผลไปใช้พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเหมาะสมของวิธีการประเมินในด้านความครบถ้วน เพราะโรงเรียนกำหนดขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีสุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะของการทำวิจัย โดยอาจลืมไปว่าการประเมินแตกต่างจากการวิจัย ข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลเพียงกลุ่มหนึ่งไม่ตัวแทนของประชากรทั้งหมดได้ เพราะนักเรียน และบุคลากรทุกคนพึงได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะนักเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเป็นรายบุคคลให้ตรงตามศักยภาพและความสนใจ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 หมวด 4 กำหนดไว้ว่า “หลักการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ”

3. สิ่งที่มีมุ่งประเมิน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลภายในพบว่า โรงเรียนร้อยละ 62.9 มุ่งเน้นประเมินสัมฤทธิ์ผล (Achievement) เป็นการพิจารณาว่าผลการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ หัวใจของการประเมินสัมฤทธิ์ผลคือต้องกำหนดเกณฑ์การประเมิน เพื่อใช้ใน

การตัดสินคุณภาพ และท้ายที่สุดโรงเรียนต้องสรุปได้ว่า ผลการดำเนินงานในแต่ละมาตรฐานหรือตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพระดับใด เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 31.7 ที่มุ่งประเมินความตระหนักหรือความพยายาม (Attempt/ Awareness) เป็นการประเมินโดยไม่ได้กำหนดขนาดของผู้ถูกประเมิน ไม่ได้กำหนดเกณฑ์การประเมิน และไม่มี การตัดสินคุณภาพของผลการดำเนินงาน เป็นเพียงการรายงานสภาพของการดำเนินงานให้ทราบว่า โรงเรียนมีผลงานใดบ้างที่สอดคล้องกับแต่ละ มาตรฐานหรือตัวบ่งชี้ มีเอกสารหรือหลักฐานใดที่แสดงถึงความพยายามในการปรับปรุงและพัฒนา การทำงาน เช่น ภาพถ่ายหรือเอกสารสรุปผลการจัดกิจกรรม/โครงการ รายงานการประชุม ผลงานนักเรียน แต่ไม่ได้ประเมินว่าผลการดำเนินงานเหล่านี้มีคุณภาพอยู่ในระดับใด ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการประกันคุณภาพในระบบ ISO ที่เน้นการประเมินจากร่องรอยหลักฐาน และต้องเขียนเอกสารอธิบายวิธีการดำเนินงานออกมาโดย "เขียนตามที่ทำ ทำตามที่เขียน" พร้อมทั้งเตรียมหลักฐานต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมการได้รับการตรวจสอบ (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2544) และพบว่า มีโรงเรียนที่มุ่งประเมินทั้งความตระหนัก ความพยายามในการพัฒนางาน และสัมฤทธิ์ผล พร้อมกัน ร้อยละ 4.1 แต่ปรากฏเพียงบางมาตรฐานในการประเมินมาตรฐานด้านกระบวนการและปัจจัย ซึ่งโรงเรียนดำเนินการโดยประเมินการทำงานแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้ของบุคลากร และความต่อเนื่อง ความยั่งยืนของการดำเนินงาน พร้อมทั้งสำรวจเอกสาร หลักฐานที่ปรากฏ แล้วกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเต็ม เช่น ถ้ามีครบทุกรายการจะได้คะแนนเต็ม แต่ถ้ามีไม่ครบก็จะได้คะแนนลดหลั่นกันไป การประเมินลักษณะนี้ทำให้ได้ข้อมูลมีความตรงและน่าเชื่อถือได้มากขึ้น เพราะได้ตรวจสอบข้อมูลจากทั้งแหล่งที่เป็นเอกสาร หลักฐาน และแหล่งที่เป็นบุคคล

4. การกำหนดเกณฑ์การประเมิน

การกำหนดเกณฑ์การประเมินผลภายในของโรงเรียน เพื่อใช้เป็นระดับในการตัดสินคุณภาพของผลการดำเนินงานของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้กำหนดเกณฑ์ขึ้นเองตามความเหมาะสมกับบริบทมากกว่าการนำเกณฑ์ของต้นสังกัดมาใช้ อาจเป็นเพราะเกณฑ์ที่ต้นสังกัดกำหนดไม่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน และต้นสังกัดบางแห่งก็ไม่ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินให้โรงเรียน เกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดเป็นแบบอิงเกณฑ์ทั้งหมด อาจเป็นเพราะเป็นช่วงเริ่มต้นของการประเมินผลภายใน โรงเรียนอาจต้องการปรับตัว จึงกำหนดเกณฑ์ตามความเหมาะสมที่โรงเรียนสามารถทำได้ และยังไม่เทียบกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา หรือเทียบกับผลงานของโรงเรียนอื่น

5. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

สำหรับการออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54.1 มีการจัดหา/สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในกระบวนการสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนของการกำหนดสิ่งที่มุ่งวัด ผู้ให้ข้อมูลทุกคนสามารถเข้าใจตรงกันว่าเครื่องมือแต่ละชุดมุ่งวัดประเด็นใด สามารถสรุปผลการวัดได้ตรงกับที่ผู้ประเมินต้องการทราบมากขึ้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีเครื่องมือประเมินก็นิยมเก็บข้อมูลด้วยการระดมความคิดและตัดสินใจด้วยความรู้สึกส่วนตัว วิธีการนี้แม้จะประหยัดเวลาและสะดวกแต่ถ้าวางแผนการดำเนินการไม่ดี จะทำให้ผลการประเมินเชื่อถือได้น้อยและส่วนใหญ่จะให้ผลในภาพรวม ไม่สามารถนำข้อมูลจากการประเมินที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคลได้นอกจากนี้พบว่า โรงเรียนที่สร้างหรือจัดหาเครื่องมือประเมินส่วนใหญ่จะใช้เครื่องมือที่เป็นมาตรฐานค่า ทำให้ผลการวัดมีหลายระดับ เพิ่มความละเอียดของผลการวัด และสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล และมีการใช้แบบทดสอบสำหรับตัวบ่งชี้ประเภทความรู้ความเข้าใจ เช่น ความรู้ความเข้าใจด้านยาเสพติด/สิ่งมอมเมา และใช้แบบสัมภาษณ์ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลอ่านหนังสือไม่คล่อง

เครื่องมือที่โรงเรียนใช้ในการประเมินมีการแยกชุดตามจำนวนตัวบ่งชี้ มากกว่าการหลอมรวมหลายมาตรฐานและตัวบ่งชี้อยู่ในชุดเดียวกัน หากเครื่องมือที่ใช้มีการหลอมรวมจะทำให้ประหยัดเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมินน้อยลง

7. การกำหนดขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 62.8 เน้นการประเมินผู้ถูกประเมินทุกคนและเป็นรายบุคคล ซึ่งมาตรฐานด้านกระบวนการและปัจจัยเท่านั้นที่มีผลสอดคล้องกับผลสรุปรวม ส่วนมาตรฐานด้านผู้เรียนซึ่งมีความสำคัญมากกลับประเมินผู้ถูกประเมินทุกคนและเป็นรายบุคคลเพียงร้อยละ 37.6 และมีหลายที่โรงเรียนเห็นว่าการประเมินนักเรียนทั้งประชากรโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ใช้เวลามากและไม่เห็นประโยชน์ของการประเมินนักเรียนทุกคน เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้คำนึงถึงการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และขาดความรู้ความเข้าใจด้านวิธีการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุวิมล ว่องวานิช (2545) กล่าวไว้ว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้การดำเนินการประเมินยังทำกันในช่วงจำกัดอาจมาจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่เห็นคุณค่าของการประเมิน หรือขาดความรู้ด้านวิธีการประเมิน ส่วนการกำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่กรรมการประเมิน/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน/ชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งถ้ากำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่ 2 แหล่งขึ้นไป จะทำให้ผลการประเมินน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นเพราะข้อมูลที่ได้สะท้อนมาจากหลาย

มุมมองหลากหลายความคิดเห็น และที่สำคัญไม่ควรให้เจ้าของงานประจำประเมินงานของตนเองโดยไม่มีบุคคลอื่นร่วมประเมินด้วย เพราะจะทำให้ผลการประเมินเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง เนื่องจากเจ้าของงานอาจจะประเมินแบบลำเอียงเข้าข้างตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเหมาะสมของวิธีประเมินในด้านความตรง และผลการประเมินที่ได้ก็ไม่มีประโยชน์ต่อการพัฒนางาน

7. วิธีการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลพบว่า โรงเรียนร้อยละ 79.8 มอบหมายกรรมการประเมินเป็นผู้เก็บข้อมูลเป็นการเฉพาะกิจ อาจจะเป็นเพราะโรงเรียนเร่งรีบดำเนินการประเมินจึงขาดการวางแผนที่ดี นอกจากนี้บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะเชื่อมโยงการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ ถ้าการวางแผนเก็บข้อมูลเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกคน และเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบทุกขั้นตอนของการประเมิน และทำให้ระบบการประเมินเป็นแบบเดียวกันทุกมาตรฐานก็จะส่งผลกระทบต่อความเหมาะสมของวิธีประเมินในด้านความคงที่และความง่ายต่อการปฏิบัติ อย่างชัดเจนที่สำคัญความร่วมมือร่วมใจจะเป็นพลังผลักดันให้การพัฒนาโรงเรียนเป็นไปอย่างที่มีหวัง ซึ่งสอดคล้องกับ Hong Kong Education Department (2000) ที่กล่าวว่า การประเมินผลภายในควรดำเนินการทั้งโรงเรียน (whole-school process) ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดความเปลี่ยนแปลงด้วยความเต็มใจและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน

8. ความถี่ในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้รายงานผลการประเมิน

โรงเรียนส่วนใหญ่ทำการประเมินปีละครั้ง (ร้อยละ 83.6) เนื่องจากต้นสังกัดบางแห่งมีคำสั่งให้รายงานผลการประเมินตนเองเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา นอกจากนี้ในการประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลภายในของหน่วยงานต้นสังกัดหรือวิทยากร ทำให้โรงเรียนเข้าใจว่าต้องดำเนินการประเมินปีละครั้ง แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วปัญหาหรือข้อบกพร่องบางอย่างจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างรีบด่วน ไม่สามารถรอให้แก้ไขในปีการศึกษาถัดไปได้ และในงานวิจัยนี้พบว่า มีโรงเรียนหลายแห่งที่ดำเนินการประเมินภาคเรียนละครั้ง โรงเรียนเหล่านี้มีความยั่งยืนในการประเมินมากกว่าโรงเรียนที่ประเมินปีละครั้ง และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนบุคลากรทุกคนถือว่าการประเมินผล ภายในเป็นเรื่องปกติธรรมดาและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตการทำงาน สอดคล้องกับ New South Wales Department of Education and Training (1997) กล่าวว่า การประเมินผลภายในควรดำเนินการตลอดทั้งปี และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการปกติของโรงเรียน

9. การประมวลผลข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ในการวิเคราะห์ระดับบุคคล/ห้องเรียนให้ครูเก็บข้อมูลแทรกในการเรียนการสอนหรือการทำงานปกติ คิดเป็นร้อยละ 10.9 การวิเคราะห์ข้อมูลในระดับสายชั้น/หมวดวิชา โดยหัวหน้าสายชั้น/หมวด คิดเป็นร้อยละ 0.5 และในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับโรงเรียนส่วนใหญ่ กรรมการประเมินรับผิดชอบในการวิเคราะห์ (ร้อยละ 83.8) นั่นคือกลุ่มตัวอย่างเน้นการประเมินเป็นเฉพาะกิจเพราะการวิเคราะห์ในทุกระดับแทบจะไม่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ประจำ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมากกว่าครึ่งที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการประเมิน อาจจะยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมิน ไม่ได้คำนึงถึงการใช้ผลประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับต่าง ๆ ไปพัฒนาผู้ถูกประเมินในแต่ละระดับ เมื่อพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดในการประเมินเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาผู้ถูกประเมินเป็นรายบุคคล มีร้อยละ 37.7 แสดงว่าโรงเรียนเน้นประเมินโดยรวม กรรมการประเมินจึงเป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกระดับ

ถ้าวิเคราะห์ข้อมูลในทุกระดับอย่างเป็นลำดับขั้นตอนโดยเริ่มต้นตั้งแต่ระดับบุคคล/ระดับห้องเรียน ระดับสายชั้น/หมวดวิชา จนถึงระดับโรงเรียน จะสามารถนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้ถูกประเมินเป็นรายบุคคล และใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนได้เป็นอย่างดี และจะได้รับประโยชน์มากขึ้นถ้าเจ้าของงานประจำเข้ามามีส่วนร่วมได้ตรงตามบทบาทหน้าที่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการวางแผนจัดทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพจริงโดยอาศัยฐานข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลภายใน

10. ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายใน

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการประเมินของกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านความคงที่ รองลงมาคือ ความง่ายต่อการปฏิบัติ ความตรง ความประหยัด ความทันกาล ความครบถ้วน และความถูกต้อง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความเหมาะสมรายสังกัดพบว่า สังกัดที่ความเหมาะสมแต่ละด้านอยู่ในระดับมากเป็นดังนี้ ด้านความตรง ได้แก่ สศ. กทม. และเทศบาล ด้านความคงที่ ได้แก่ สปช. สช. กทม. และเทศบาล ส่วนความง่ายต่อการปฏิบัติ ได้แก่ สปช. สช. และเทศบาล ส่วนด้านอื่น ๆ มีความเหมาะสมในระดับปานกลางและน้อย และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความเหมาะสมระหว่างสังกัด โดยการทดสอบด้วยค่าเอฟพบว่า คะแนนความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในระหว่างสังกัดมีความแตกต่างกัน ผลการทดสอบรายคู่พบว่า โรงเรียนใน

สังกัด สช. มีความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในแตกต่างกับสังกัด กทม. และเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีความแตกต่างกับสังกัด สศ. และ สปช.

โรงเรียนที่มีวิธีการประเมินเหมาะสมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 16.7 ส่วนอีกร้อยละ 83.3 มีความเหมาะสมระดับปานกลางค่อนข้างมากและปานกลางค่อนข้างน้อย จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนที่มีวิธีการประเมินเหมาะสมในระดับมากคือจำนวนครั้งที่ทำการประเมิน เช่น โรงเรียนเทศบาล 4 ที่มีความเหมาะสมของวิธีประเมินในระดับมากและแสดงไว้เป็นกรณีตัวอย่างของโรงเรียนที่ดำเนินการประเมินผลภายในในระดับดีที่สุดพบว่า โรงเรียนทำการประเมินภาคเรียนละ 1 ครั้ง และดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาแล้ว 3 ครั้ง ปรับรอบการประเมินและวิธีการประเมินทุกครั้ง จนกระทั่งวิธีการประเมินเริ่มสอดคล้องกับระบบการทำงานปกติ

นอกจากนี้ยังมีอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนดำเนินการประเมินผลภายในได้อย่างเหมาะสม คือ ผู้บริหารหรือผู้ประสานงานที่โรงเรียนมอบหมายให้เป็นแกนนำในการประเมินต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการประเมินและสามารถประสานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการประเมินได้สอดคล้องกับหน้าที่ปกติ เช่น โรงเรียน กทม.3 ที่มีความเหมาะสมในระดับมากและแสดงไว้เป็นกรณีตัวอย่างของโรงเรียนที่ดำเนินการประเมินในระดับดีพบว่า ผู้รับผิดชอบหลักมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินและทำความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียนเพื่อให้ทุกคนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการประเมิน จึงเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งระบบ และร่วมกันออกแบบการประเมินให้เป็นระบบเดียวกันทุกมาตรฐาน

สำหรับโรงเรียนที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลางและน้อย คิดเป็นร้อยละ 83.3 เนื่องมาจากเป็นช่วงเริ่มต้นของการประเมินผลภายใน กลุ่มโรงเรียนดังกล่าวอาจจะเพิ่งทำการประเมินเป็นครั้งแรกหรือดำเนินการประเมินด้วยความรีบเร่งเพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก หรือมีความจำเป็นที่ต้องเสนอรายงานการประเมินตนเองทุกสิ้นปีการศึกษาตามคำสั่งของต้นสังกัด

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีความเหมาะสมในระดับมากและเป็นกรณีตัวอย่างของโรงเรียนที่ดำเนินการงานด้านการประเมินผลภายในในระดับดีที่สุด มีการวางแผนการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ เน้นการประเมินเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคล บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการประเมิน และเห็นคุณค่าของการนำผลการประเมินมาใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับวงจร PDCA ของเดมมิง

(วรภัทร์ ภูเจริญ, 2544) โรงเรียนดังกล่าวถือเป็นตัวอย่างของการประเมินผลภายในระดับดีที่สุดในขณะที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20 ที่มีความเหมาะสมของวิธีการประเมินในระดับน้อยดำเนินการประเมินผลภายในโดยมุ่งประเมินความตระหนักและความพยายามในการพัฒนางาน เน้นการจัดเอกสาร หลักฐานจากการทำงานให้สอดคล้องกับแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาโรงเรียนได้ดำเนินงานได้ไปบ้าง ซึ่งแท้ที่จริงแล้วลักษณะดังกล่าวเป็นการเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก และจากการสัมภาษณ์ได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นว่าโรงเรียนดำเนินการลักษณะนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการริเริ่มเพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และมีแนวโน้มว่าโรงเรียนอื่น ๆ ก็ จะดำเนินการในลักษณะนี้เช่นกัน เพราะเกิดความเข้าใจผิดว่าสาเหตุที่ต้องโรงเรียนประเมินผลภายในก็เพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยไม่ได้มองเห็นคุณค่าของการประเมินผลภายในที่จะสร้างฐานข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน

ในการวิจัยนี้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีประเมิน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความตรง ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความคงที่ ความทันกาล ความง่ายต่อการปฏิบัติ และ ความประหยัด โดยไม่กำหนดพิจารณาเกี่ยวกับความยุติธรรมหรือความเป็นธรรมต่อผู้ถูกประเมิน จึงถือเป็นข้อจำกัดของการวิจัยนี้ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากขั้นตอนการเก็บข้อมูลวิจัย ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการประเมิน ไม่ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ถูกประเมินซึ่งมีหลายกลุ่มทั้งนักเรียน ครู และผู้บริหาร จึงทำให้ไม่มีข้อมูลที่จะสะท้อนความยุติธรรมของการประเมิน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมินและทำการประเมินเอง การตีความเกี่ยวกับความเหมาะสมจึงขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ในกรณีที่มีการวิจัยทำนองนี้อีกอาจจะมีการปรับเกณฑ์หรือกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ความเหมาะสมขึ้นใหม่ หรืออาจจะกำหนดให้มีผู้ประเมินความเหมาะสมมากกว่า 1 คนขึ้นไป เพื่อให้ผลการตรวจสอบความเหมาะสมมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานต้นสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการกำกับ ติดตาม และดูแลสถานศึกษาในสังกัด เกี่ยวกับวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยคำนึงถึงประเด็น 3 สำคัญ คือ (1) แนวคิดในการประเมิน ได้แก่ วางแผนการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ การประเมินที่เน้นได้

ข้อมูลไปพัฒนาบุคลากรรายบุคคล การกำหนดเกณฑ์การประเมิน และการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน (2) การออกแบบวิธีเก็บข้อมูล ได้แก่ การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ขนาดของผู้ถูกประเมิน หรือผู้ให้ข้อมูล วิธีการสุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (3) การกำหนดวิธีประมวลผลข้อมูล

2. โรงเรียนสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยใช้กรอบของเกณฑ์การวิเคราะห์ความเหมาะสมทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ความตรง ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความคงที่ ความทันกาล ความง่ายต่อการปฏิบัติ และความประหยัด

3. สารสนเทศจากการวิจัยสามารถประชาสัมพันธ์โรงเรียนที่ปฏิบัติงานด้านการประเมินผลภายในในระดับดีที่สุด เพื่อเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือโรงเรียนที่ต้องการศึกษาวิธีการที่เหมาะสมที่จะใช้ในการประเมินผลภายในของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์วิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียนและตรวจสอบความเหมาะสมของวิธีการประเมิน โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ความเหมาะสม 7 ด้าน ผลที่ได้เป็นระดับความเหมาะสมของวิธีการประเมินของโรงเรียน ไม่ได้มุ่งตรวจสอบคุณภาพของผลการประเมิน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล และคุณภาพของผลการประเมินของโรงเรียนที่มีวิธีการประเมินที่มีความเหมาะสมในระดับต่างกัน

2. การวิจัยนี้ได้วางแผนการเก็บข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยพิจารณาจากรายงานการประเมินตนเอง (Self Study Report - SSR) จากการศึกษา SSR พบว่า โรงเรียนไม่ได้แสดงรายละเอียดของวิธีการประเมินใน SSR จึงเปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินการวิจัยโดยเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคลากรที่รับผิดชอบการประเมินเป็นรายมาตรฐาน ควบคู่กับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลภายในเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 โรงเรียน 5 สังกัด ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งต้องสิ้นเปลืองเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามในการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ ทำให้ได้กรอบในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลภายใน ซึ่งนำมาสร้างเป็นรหัสตัวแปรในการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาวิธีการประเมินได้ค่อนข้างสมบูรณ์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะต้องการศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในสามารถทำได้โดยการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ซึ่งน่าจะนำกรอบที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการประเมินในงานวิจัยครั้งนี้ ไปปรับเป็นเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเชิงสำรวจต่อไป

3. ในการวิจัยนี้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน 7 ด้าน ได้แก่ ความตรง ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความคงที่ ความทันกาล ความง่ายต่อการปฏิบัติ และความประหยัด โดยไม่ได้พิจารณาในด้านความยุติธรรมหรือความเป็นธรรมต่อผู้ถูกประเมิน ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำประเด็นเกี่ยวกับความยุติธรรมของการประเมินมากำหนดเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ความเหมาะสม

4. ในการวิจัยนี้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับวิธีการประเมินของโรงเรียนที่ดำเนินการประเมินผลภายในในระดับดีที่สุด จึงควรมีการศึกษาวิจัยกรณีโรงเรียนดังกล่าวในเชิงลึก เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างและเสนอเป็นแนวทางสำหรับดำเนินการประเมินผลภายในของโรงเรียนต่อไป